

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
071 "Облік і оподаткування"
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2017**

УДК 33.021(07.034)

Т33

Укладач В. В. Іванієнко

Затверджено на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу.

Протокол № 2 від 29.09.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Теорія економічного аналізу : робоча програма для студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. В. В. Іванієнко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 63 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни, її зміст за модулями й темами, плани лекцій, практичних і семінарських занять, матеріали для закріплення та контролю знань (контрольні запитання, завдання для самостійної роботи), методи активізації навчального процесу, а також критерії оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" першого (бакалаврського) рівня.

УДК 33.021(07.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2017

Вступ

Розвиток ринкових відносин підвищує відповідальність і самостійність підприємств у розробленні та ухваленні управлінських рішень із забезпечення ефективної їхньої роботи. Результати виробничого, комерційного, фінансового й інших видів діяльності залежать від різноманітних факторів, що перебувають у різних ступенях зв'язку між собою й підсумковими показниками. Їхня дія та взаємодія різні за своєю силою, характером і часом. Причини або умови, що породжують ці фактори, також різні. Не розкриваючи й не оцінюючи напрям, активність і час їхньої дії, не можна забезпечити ефективність керування. Якісно виконати цю складну роботу можна тільки за допомогою поглибленого комплексного аналізу господарської діяльності, що відповідає сучасним вимогам розвитку ринкової економіки. Нова система економічних знань ґрунтується на глибокому аналізі цих процесів. До того ж аналіз як спосіб проникнення у сутність явищ та процесів повинен трансформуватися: від системної характеристики економічних явищ і процесів в активний важіль обґрунтування моделей розвитку макро- і мікроекономічних систем; від методу оцінювання – в елемент активного управління господарськими процесами. Це визначає управлінську спрямованість дій усіма працівниками апарату управління, органічне вміщення проведення аналітичних досліджень в усі функції управлінської діяльності на різних ієрархічних рівнях.

На сьогодні під час здобування знань у вищих навчальних закладах студентам недостатньо знати, що становлять основні або обігові кошти, що таке "прибуток" і "рентабельність", а також види, обсяг і якість ресурсів, необхідних для виконання виробничої програми. Вони повинні чітко уявляти, на які важелі або фактори необхідно впливати, щоб збільшити або зменшити, підвищити або знизити ті чи інші техніко-економічні показники, яким чином забезпечити ефективне виробництво на конкурентному рівні.

Предметом навчальної дисципліни "Теорія економічного аналізу" є господарська діяльність підприємств і їхніх підрозділів, а також інших формувань, спрямована на досягнення максимальних результатів за мінімальних витрат.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни є процеси, що відображають різні аспекти економічного аналізу, аналітичного моделювання та економічних досліджень діяльності суб'єктів господарювання і результатів

їхньої діяльності, відображених у первинному бухгалтерському обліку, фінансовій і статистичній звітності або виявлені шляхом разових обстежень.

Навчальна дисципліна "Теорія економічного аналізу" базується на значення, отриманих в результаті вивчення таких дисциплін: "Політична економія", "Макроекономіка", "Мікроекономіка", "Фінанси", "Бухгалтерський облік", "Фінансовий облік", "Управлінський облік", "Статистика", "Менеджмент", "Економіка підприємства", "Математика для економістів".

Розглядаючи економічний аналіз як ключовий фактор управлінської діяльності підприємства, *головною метою* навчальної дисципліни "Теорія економічного аналізу" є визначення формування системи знань із сутності, змісту економічного аналізу та аналітичного моделювання, методів і прийомів аналітичних досліджень.

Перехід чинної в Україні системи організації навчального процесу, що впливає з Болонської декларації, потребує нових підходів щодо організації проведення практичних занять, посилення контролю за самостійною роботою студентів над засвоєнням навчального матеріалу дисципліни. Навчальна програма містить: детальний перелік конкретних питань для обговорення та завдань для виконання під час практичних занять; перелік завдань та графік їхнього виконання під час самостійної роботи студентів. Це допоможе їм: більш глибоко та всебічно засвоїти навчальний матеріал; сформувати у студентів поглиблені знання щодо економічного аналізу та порядку методів його здійснення, оформлення результатів; сформувати необхідні вміння та навички щодо практичного застосування методів і прийомів економічного аналізу та аналітичного моделювання під час обґрунтування управлінських рішень.

Вивчення навчальної дисципліни дає можливість здобути теоретичні знання і практичні навички у сфері аналітичних досліджень, виробити навички самостійної аналітичної роботи під час аналітичного обґрунтування управлінських рішень за обмежений час, поглибити та розширити економічні знання загалом.

Робоча програма навчальної дисципліни розрахована на студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" першого (бакалаврського) рівня. Програма побудована за вимогами кредитно-трансфертної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах та узгоджена з наведеною структурою змісту навчальної дисципліни, рекомендованою Європейською кредитно-трансфертною системою (ЄКТС).

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів \approx 3	Галузь знань 07 "Управління та адміністрування"	За вибором
Змістових модулів – 2		Рік підготовки
Загальна кількість годин – 108: аудиторних – 54; самостійної роботи студента – 54		3-й
		Семестр
		5-й
	Лекції	
	22 год	
	Практичні, семінарські	
	32 год	
	Самостійна робота	
	54 год	
	Вид контролю	
Кількість тижнів – 17; кількість годин на тиждень – 6	Освітній рівень: бакалавр	Поточний модульний контроль (ПМК)

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить 50 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання цієї навчальної дисципліни є засвоєння системи теоретичних знань, формування вмінь і навичок щодо використання різноманітних методів та прийомів аналізу, аналітичного моделювання та проведення аналітичних досліджень на підприємствах і в установах.

Для досягнення мети поставлені такі **основні завдання**:

розкрити теоретичні і практичні аспекти організації та проведення аналітичних досліджень на підприємствах і в установах;

сформувані навички використання аналізу і синтезу в їхній діалектичній єдності;

вивчити методичне забезпечення аналітичного моделювання та економічного аналізу;

засвоїти різноманітні види економічного аналізу;
вивчити різноманітні методи та прийоми економічного аналізу;
сформувати навички вибору показників, необхідних і достатніх, для вивчення явищ, процесів, проблем і обґрунтування управлінських рішень;
розглянути інформаційне забезпечення економічного аналізу й особливості систематизації та використання інформації в аналітичних дослідженнях;

сформувати навички управлінського аналізу.

Об'єктом навчальної дисципліни є процеси, що відображають різні аспекти економічного аналізу, аналітичного моделювання та економічних досліджень суб'єктів господарювання.

Предметом навчальної дисципліни є: господарська діяльність підприємств і їхніх підрозділів, а також інших формувань, яка спрямована на досягнення максимальних результатів за мінімальних витрат, та пов'язані з нею моделі, методи і прийоми аналізу, їхні аналітичні можливості й особливості застосування в системах управління.

Знання з навчальної дисципліни "Теорія економічного аналізу" необхідні для визначення взаємозалежностей, взаємозв'язків, факторів, резервів, структурних змін, пропорцій, рівня та тенденцій розвитку, необхідності та достатності аналітичних показників для досягнення цілей аналізу, стану суб'єктів господарювання, проблемних ситуацій, обґрунтування управлінських рішень за ними та формування необхідних для цього професійних компетентностей.

Навчальна дисципліна поєднує сфери інтересів багатьох наук і дисциплін, серед яких: "Економіка підприємства", "Економічна теорія", "Бухгалтерський облік", "Фінансовий облік", "Управлінський облік", "Мікроекономіка", "Макроекономіка", "Фінанси", "Аудит" та ін.

У процесі навчання студенти здобувають необхідні знання під час лекційних занять і виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студента.

Перелік **знань**, якими повинен оволодіти студент у результаті вивчення дисципліни:

економічний зміст аналізу і синтезу та їхній діалектичний взаємозв'язок;

методологія аналізу;
вимоги до економічного аналізу;
принципи економічного аналізу;
класифікація видів економічного аналізу;
система факторів та резерви ефективності виробництва;
види аналітичних моделей і їхній зміст;
аналітичне моделювання;
закономірності та пропорції підприємницької діяльності;
система інформації аналітичних досліджень діяльності підприємств,
особливість її систематизації та використання під час проведення аналітичних досліджень та обґрунтування управлінських рішень;
система економічних показників та їхня аналітична значущість;
методи і прийоми економічного аналізу, сфера їхнього застосування;
методи оцінювання динаміки розвитку виробничих систем;
зміст кожного з етапів економічного аналізу;
особливості організації економічного аналізу;
особливості та зміст узагальнювальних і приватних показників використання трудових, матеріальних, фінансових ресурсів, необоротних активів та результатів виробничо-фінансової діяльності.

Перелік **вмінь** та **навичок**, які мають бути сформовані у студента в процесі засвоєння навчальної дисципліни:

фундаментальні – полягають в умінні використовувати аналіз і синтез у діалектичній єдності; структурувати проблему, явище, процес, розділяючи їх на складові частини й установлюючи причинно-наслідкові взаємозв'язки між ними; застосовувати індукцію й дедукцію під час дослідження виробничих систем;

загально-функціональні – полягають в умінні систематизувати інформацію, обґрунтовувати методи й прийоми економічного аналізу та формувати показники, необхідні й достатні, для вивчення явищ, процесів, проблем і обґрунтування управлінських рішень;

предметно-видові – полягають в умінні розраховувати кількісні та якісні показники діяльності підприємства; проводити економічний аналіз, застосовуючи різні інструменти, методи і прийоми роботи з інформацією; установлювати напрям і величину відхилень у кількісних і якісних показниках діяльності підприємств і встановлювати причини таких відхилень; установлювати напрям і силу впливу факторів на зміну кількісних

і якісних показників діяльності підприємств; оцінювати резерви підвищення ефективності виробництва; оцінювати рівень ефективності використання ресурсів і рівень виконання виробничої програми; обґрунтовувати та ухвалювати певні рішення щодо підвищення ефективності діяльності на підприємстві на основі обґрунтування витрат, а також обліку впливу факторів середовища на її рівень; проводити аналіз та оцінювання динаміки розвитку виробничих систем на ринковому середовищі.

Знання, здобуті в процесі вивчення навчальної дисципліни можуть бути застосовані студентами під час написання дипломної роботи.

Навчальна дисципліна "Теорія економічного аналізу" є невід'ємною частиною циклу економічних дисциплін, необхідних працівникам, зайнятим у сфері обліку й аудиту діяльності підприємства, організації, установи. Це пов'язано, насамперед, з тим, що засвоєння методів і прийомів аналізу, аналітичного моделювання, обґрунтування управлінських рішень та використання їх на практиці є необхідною умовою якісного виконання особистих функціональних обов'язків. Навчальну дисципліну віднесено до групи вибіркових дисциплін циклу професійної та практичної підготовки для студентів спеціальності 071 "Облік і оподаткування" першого (бакалаврського) рівня.

Необхідною основою для оволодіння компетентностями є знання понятійно-категорійного апарату навчальної дисципліни, методичного, інформаційно-аналітичного, організаційного забезпечення аналітичних досліджень, аналітичного моделювання та обґрунтування управлінських рішень на підприємствах і в установах.

Викладання навчальної дисципліни здійснюється послідовно від питань організації, методичного та інформаційного забезпечення до практичних аспектів аналізу діяльності суб'єктів господарювання на основі використання системи знань із математики для економістів, бухгалтерського обліку, фінансового обліку та звітності, управлінського обліку, фінансів, економіки підприємства, статистики, економічної теорії, макроекономіки, мікроекономіки, аудиту, що дозволяє студентам оволодіти набором необхідних компетентностей. Також велике значення в процесі вивчення і закріплення знань має самостійна робота студентів.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами **професійними компетентностями**, що наведені в табл. 2.1.

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
ВРМААМУА 1	Використання аналізу та синтезу в їхній єдності	Структурувати проблеми, явища, процеси, розділяючи їх на складові частини й установлюючи причинно-наслідкові взаємозв'язки між ними з використанням можливостей аналітичного моделювання
		Здійснювати оцінювання причинно-наслідкових взаємозв'язків
		Забезпечувати реалізацію принципів та вимог економічного аналізу
ВРМААМУА 2	Застосовувати різноманітні методи і прийоми економічного аналізу та види економічного аналізу	Визначати технологію економічного аналізу
		Визначати методи та прийоми економічного аналізу
		Здійснювати вибір інформаційної бази економічного аналізу
		Здійснювати вибір видів економічного аналізу та оцінок доходності і фінансового стану підприємства
ВРМААМУА 3	Здійснювати управлінський аналіз за напрямками його реалізації	Застосовувати узагальнювальні та приватні показники аналізу виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)
		Застосовувати узагальнювальні та приватні показники аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці
		Застосовувати узагальнювальні та приватні показники аналізу довгострокових активів підприємства
		Застосовувати узагальнювальні та приватні показники аналізу матеріальних ресурсів та ефективності їхнього використання
		Застосовувати узагальнювальні та приватні показники аналізу витрат на виробництво і собівартість продукції

ВРМААМУА – Використання різноманітних методів аналізу, аналітичне моделювання та управлінський аналіз.

Структуру складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Теорія економічного аналізу" за Національною рамкою кваліфікації України, наведено в табл. А.1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи економічного аналізу.

Фінансово-економічний аналіз

Тема 1. Сутність, предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу

1.1. Сутність, об'єкт, предмет і завдання економічного аналізу та синтезу.

Сутність, предмет і об'єкт економічного аналізу та синтезу. Економічний аналіз як функція управління. Місце економічного аналізу в системі наук. Розвиток економічного аналізу як науки. Поняття аналізу й синтезу. Значення економічного аналізу в управлінні підприємствами й організаціями як методу обґрунтування управлінських рішень, оцінювання економічної ефективності господарювання, виявлення резервів та складання прогнозів розвитку. Об'єкт, предмет і завдання економічного аналізу.

1.2. Зв'язок аналізу з іншими суміжними науками.

Зв'язок економічного аналізу з економікою підприємства, галузевими економіками, бухгалтерським обліком, економічною статистикою, макро- та мікроекономікою, економічною теорією, фінансами та іншими науками.

1.3. Основні категорії та принципи економічного аналізу.

Основні категорії економічного аналізу. Використання економічних законів, закономірностей, пропорцій функціонування виробничих систем і категорій в економічному аналізі. Термінологічні поняття економічного аналізу: резерви, фактори, методи, прийоми. Поняття резервів та їхня класифікація.

Форми реалізації аналітичної роботи на підприємстві. Технологія аналітичного процесу. Елементи аналітичного процесу: етап, процедура, операція. Регламентація аналітичного процесу і можливості його автоматизації.

Принципи економічного аналізу: науковість, об'єктивність, оперативність, ефективність, системність і комплексність, масовість.

1.4. Класифікація аналітичних моделей.

Класифікація аналітичних моделей, особливості методики їхнього створення й використання в аналізі. Детерміновані та стохастичні факторні моделі. Види детермінованих факторних моделей: адитивні, мультиплікативні, кратні, комбіновані. Особливості динамічної форми мультиплікативних моделей. Аналітичне моделювання.

Рекомендована література: основна [4 – 6; 8; 13]; додаткова [19; 21 – 24].

Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу

2.1. Метод, методи і підходи, методика економічного аналізу.

Визначення методу пізнання та його особливостей. Поняття про методологію та методику наукового пізнання. Особливості методу економічного аналізу. Індукція й дедукція в економічному аналізі.

2.2. Моделювання економічних явищ і процесів в аналітичних дослідженнях.

Моделювання економічних явищ і процесів в аналітичних дослідженнях. Класифікація факторів, що впливають на економічні показники. Система показників, що використовують в аналізі. Класифікація показників за окремими класифікаційними признакам. Формування аналітичних показників. Одиниці вимірювання показників. Принципи та завдання аналітичного моделювання.

2.3. Методи і прийоми економічного аналізу.

Традиційні та економіко-математичні методи і прийоми економічного аналізу. Класифікація методів факторного аналізу: метод ланцюгових підстановок (елімінування), логарифмічний метод, модульний метод, паралельний метод, диференціальний метод, балансовий метод, інтегральний метод. Прийоми елімінування.

Приєм порівняння, його застосування в економічному аналізі. Види порівняння. Середні та відносні величини, їхні види. Використання балансових ув'язок для визначення величини невідомих показників і факторів. Приєм групування. Види групувань: топологічні, структурні, факторні. Графічні методи та сфера їхнього застосування.

Використання економіко-математичних методів в економічному аналізі. Їхня класифікація. Особливості та сфери їхнього використання в економічному аналізі.

Рекомендована література: основна [2; 3; 9; 11; 12]; додаткова [18; 19; 21 – 23].

Тема 3. Види економічного аналізу і його інформаційне забезпечення

3.1. Класифікація видів, форм і напрямів економічного аналізу.

Види, форми й напрями аналізу. Роль фінансово-економічного, техніко-економічного й функціонально-вартісного аналізу в керуванні виробництвом. Класифікація видів економічного аналізу: залежно від інформації, що використовується в аналізі; за суб'єктами аналізу; за досліджуваними об'єктами аналізу; від мети аналізу; за аспектами аналізу; за характером ухвалених на основі аналізу рішень (оперативний, перспективний, ретроспективний); за досліджуваними питаннями; тимчасові форми аналізу; просторові форми аналізу; за методами аналізу; за періодичністю аналізу; за галузевою ознакою; за аспектами дослідження (інвестиційний, оперативний, фінансово-економічний, техніко-економічний, функціонально-вартісний, маржинальний, стратегічний, маркетинговий; соціально-економічний, економіко-екологічний, аудиторський, економіко-правовий, комплексний економічний аналіз).

3.2. Інформаційне забезпечення економічного аналізу.

Джерела інформації звітного характеру (бухгалтерське, статистичне, податкове). Позаоблікові джерела інформації. Нормативні документи та дані планів. Вимоги, пропоновані до інформації, прийнятої до аналізу. Приведення показників до порівнянного огляду. Принципи складання аналітичних таблиць. Методи перевірки вірогідності інформації, прийнятої до аналізу. Система аналітичних показників.

3.3. Організація економічного аналізу.

Форми реалізації аналітичної роботи на підприємстві. Технологія аналітичного процесу. Елементи аналітичного процесу: етап, процедура, операція. Регламентація аналітичного процесу й можливості його автоматизації. Етапи економічного аналізу. Складання програми економічного аналізу. Функції й обов'язки виконавця економічного аналізу. Контроль виконання управлінських рішень за результатами аналізу. Забезпечення аналітичною інформацією системи менеджменту підприємства.

Рекомендована література: основна [1 – 3; 10; 12]; додаткова [19; 22; 23].

Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства

4.1. Мета, завдання та джерела інформації аналізу фінансового стану підприємства.

Мета, завдання та джерела інформації аналізу фінансового стану підприємства. Ознаки фінансової стійкості підприємства. Взаємозв'язок фінансового стану підприємства і результатів його виробничої та збутової діяльності. Фінансова звітність як основне джерело інформації для оцінювання фінансового стану підприємства. Зміст і аналітичні значення окремих статей балансу. Аналітичне угруповання статей.

4.2. Ознаки фінансової стійкості підприємства та їхній економічний зміст.

Поняття фінансової стійкості підприємства. Ознаки фінансової стійкості підприємства. Типи фінансової стійкості. Класифікація активів залежно від ступеня ліквідності та пасивів залежно від терміновості їхньої оплати.

Загальні та проміжні показники ліквідності й платоспроможності, показники короткострокової і довгострокової ліквідності: методи розрахунку, оцінювання їхньої відповідності оптимальним значенням. Поняття ділової активності. Загальне оцінювання ділової активності підприємства за якісними критеріями і кількісними показниками.

4.3. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства.

Експрес-аналіз фінансового стану суб'єкта господарювання. Фактори, що впливають на фінансовий стан підприємства.

Рекомендована література: основна [6 – 8; 11; 12; 14]; додаткова [16; 26; 33; 34].

Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності підприємства

5.1. Мета, завдання та джерела інформації аналізу прибутку і рентабельності.

Мета, завдання та джерела інформації аналізу прибутку і рентабельності підприємства.

5.2. Аналіз прибутку підприємства.

Види прибутку. Факторний аналіз валового прибутку від реалізації товарної продукції. Аналіз розподілу чистого прибутку підприємства.

5.3. Аналіз показників рентабельності.

Значення й основні завдання аналізу рентабельності продукції. Джерела інформації для аналізу рентабельності.

Рентабельність окремих виробів, валова рентабельність продажу продукції (товарів, робіт, послуг), рентабельність операційної діяльності, чиста рентабельність продажу продукції (товарів, робіт, послуг), рентабельність підприємства, рентабельність активів, рентабельність капіталу. Оцінювання впливу факторів на показники рентабельності.

Рекомендована література: основна [6 – 8; 11; 12]; додаткова [15 – 17; 26; 33; 34].

Змістовий модуль 2

Теоретичні та методичні основи управлінського аналізу

Тема 6. Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)

6.1. Мета, завдання та джерела інформації аналізу виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг).

Мета, завдання та джерела інформації аналізу виробництва і реалізації продукції (робіт, послуг).

6.2. Система об'ємних показників з виробництва й реалізації продукції та аналіз їхньої динаміки.

Система об'ємних показників виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг) і їхній взаємозв'язок. Динаміка об'ємних показників виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг). Аналіз формування та виконання виробничої програми.

6.3. Аналіз балансу товарної продукції.

Аналіз балансу товарної продукції. Факторний аналіз реалізації продукції. Оцінювання резервів реалізації. Аналіз виконання договірних зобов'язань з постачання: обсяг, терміни, асортимент, якість. Взаємозв'язок показників випуску, відвантаження й реалізації продукції.

6.4. Аналіз асортименту, структури та номенклатури продукції.

Аналіз асортименту та структури випущеної продукції (середній, найменший процент, питома вага невиконаної номенклатури).

6.5. Аналіз ритмічності виробництва.

Аналіз показників ритмічності виробництва. Оцінювання втрат у випуску продукції за рахунок порушення в ритмічності. Аналіз комплектності.

6.6. Аналіз якості продукції.

Аналіз технічного рівня і якості продукції. Оцінювання виконання плану за сортністю. Вплив браку у виробництві на випуск продукції. Аналіз рекламаций.

Аналіз резервів випуску продукції з використанням факторних моделей.

Рекомендована література: основна [1 – 4; 6 – 8; 10; 11; 13; 14]; додаткова [15; 16; 19; 23; 24; 27; 30].

Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

7.1. Мета, завдання та джерела інформації аналізу трудових ресурсів і витрат на оплату праці.

Значення, завдання та джерела інформації аналізу трудових ресурсів. Основні напрями аналізу.

7.2. Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами та рух робочої сили.

Аналіз забезпеченості підприємства трудовими ресурсами, їхній рух та структура. Абсолютне й відносне відхилення в чисельності персоналу. Аналіз відповідності середнього розряду виконуваних робіт середньої розрядності робітників.

7.3. Аналіз балансу робочого часу.

Аналіз балансу робочого часу. Факторний аналіз фонду робочого часу. Розрахунок витрат у випуску продукції у зв'язку з допущеними втратами робочого часу. Аналіз фонду робочого часу за даними разових обстежень (хронометражу).

7.4. Аналіз продуктивності праці, трудомісткості продукції та їхнього взаємозв'язку.

Аналіз продуктивності праці та трудомісткості. Аналітичні показники. Факторний аналіз продуктивності праці.

7.5. Аналіз фонду оплати праці та співвідношення темпів зростання продуктивності праці і темпів зростання середньої заробітної плати.

Аналіз фонду заробітної плати. Структура фонду заробітної плати та її аналіз. Непродуктивні виплати з фонду заробітної плати. Абсолютне і відносне відхилення фонду заробітної плати. Факторний аналіз фонду заробітної плати.

Аналіз співвідношення темпів зростання продуктивності праці та середньої заробітної плати. Оцінювання впливу такого співвідношення на собівартість продукції.

Рекомендована література: основна [1 – 4; 6 – 8; 10; 11; 13; 14] ; додаткова [15; 16; 19; 23; 24; 27; 30].

Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства

8.1. Мета, завдання і джерела інформації аналізу довгострокових активів підприємства.

Ціль, значення, завдання та джерела інформації аналізу довгострокових активів підприємства.

8.2. Аналіз виробничої потужності підприємства, забезпеченості підприємства довгостроковими активами, їхнього стану та руху.

Аналіз виробничої потужності та забезпеченості довгостроковими активами підприємства. Загальне оцінювання стану довгострокових активів, їхньої зношеності, складу, структури та вікового складу. Аналіз впливу на обсяг виробництва неустановленого устаткування. Аналіз відновлення і вибуття основних засобів. Аналіз виробничих потужностей. Баланс виробничої потужності підприємства. Аналіз організаційно-технічного рівня виробництва.

8.3. Аналіз фонду робочого часу устаткування та ефективності його використання.

Аналіз використання фонду робочого часу устаткування. Баланс робочого часу устаткування. Аналіз змінності роботи устаткування. Розрахунок впливу на випуск продукції використання устаткування за часом і потужністю.

8.4. Факторний аналіз фондівіддачі.

Аналіз фондівіддачі як основного показника ефективності використання основних фондів. Факторний аналіз фондівіддачі. Вплив на фондівіддачу фондоозброєності та продуктивності праці. Аналіз впливу на фондівіддачу співвідношення активної і пасивної частин основних виробничих фондів, екстенсивного й інтенсивного використання устаткування, структури й асортименту продукції, що випускається. Аналіз резервів випуску продукції за рахунок більш ефективного використання основних засобів.

Рекомендована література: основна [1; 2; 8 – 11; ,13; 14]; додаткова [15; 23; 24; 27; 30].

Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

9.1. Мета, завдання та джерела інформації аналізу матеріальних ресурсів підприємства.

Мета, значення, завдання та джерела інформації аналізу матеріальних ресурсів. Напрями аналізу.

9.2. Аналіз забезпеченості підприємства матеріальними ресурсами і матеріально-технічного постачання.

Аналіз забезпеченості матеріальними ресурсами. Аналіз матеріально-технічного забезпечення. Структура і динаміка матеріальних витрат у виробництві.

9.3. Показники ефективності використання матеріальних ресурсів та факторний аналіз матеріаломісткості продукції.

Аналіз матеріаломісткості як основного показника ефективності використання матеріальних ресурсів. Факторний аналіз матеріаломісткості виробництва. Коефіцієнт використання матеріалів. Аналіз нормативної бази витрат матеріальних ресурсів. Вплив відходів на випуск продукції.

Аналіз резервів випуску продукції за рахунок більш ефективного використання матеріалів.

Рекомендована література: основна [2 – 4; 6 – 8; 10; 11; 13]; додаткова [15; 16; 19; 23; 24; 27; 30].

Тема 10. Аналіз витрат на виробництво і собівартості продукції

10.1. Мета, завдання, джерела інформації аналізу витрат на виробництво і собівартості продукції.

Мета, значення, завдання та джерела інформації аналізу витрат на виробництво і собівартості продукції. Напрями аналізу.

10.2. Аналіз витрат за елементами і статтями калькуляції.

Аналіз витрат на виробництво за елементами витрат та статтями калькуляції. Напрями аналізу.

10.3. Аналіз витрат на одну гривню товарної продукції.

Аналіз витрат на одну гривню товарної продукції. Оцінювання резервів зниження витрат за результатами факторного аналізу витрат на одну гривню товарної продукції.

10.4. Аналіз прямих і непрямих витрат на виробництво.

Аналіз впливу матеріальних витрат на собівартість продукції. Аналіз транспортно-заготівельних витрат. Аналіз впливу трудових витрат на собівартість продукції. Аналіз впливу загальновиробничих витрат на собівартість продукції. Аналіз впливу витрат на утримання й експлуатацію обладнання, на собівартість продукції. Аналіз впливу загальногосподарських витрат (адміністративні витрати та витрати на збут) на собівартість продукції.

10.5. Аналіз резервів зниження витрат на виробництво.

Оцінювання резервів зниження витрат на виробництво за окремими напрямками їхнього формування.

Рекомендована література: основна [3 – 8; 10; 11]; додаткова [15; 16; 19; 23; 24; 27; 30].

4. Структура навчальної дисципліни

У процесі вивчення навчальної дисципліни студент має ознайомитися з робочою програмою навчальної дисципліни, її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань.

Тематичний план навчальної дисципліни містить два змістових модуля, у рамках яких розглядається 10 тем, які логічно пов'язують кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні та практичні заняття, самостійна робота студента. Структуру залікового кредиту навчальної дисципліни наведено в табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	лекції	практичні заняття	самостійна робота
1	2	3	4
Змістовий модуль 1			
Теоретичні основи економічного аналізу. Фінансово-економічний аналіз			
<i>Тема 1.</i> Сутність, предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	2	–	3
<i>Тема 2.</i> Метод і методичні прийоми економічного аналізу	12	12	18
<i>Тема 3.</i> Види економічного аналізу і його інформаційне забезпечення	2	2	3
<i>Тема 4.</i> Аналіз фінансового стану підприємства	1	1	2
<i>Тема 5.</i> Аналіз прибутку і рентабельності підприємства	1	1	1
Разом за змістовим модулем 1	18	16	27

1	2	3	4
Змістовий модуль 2			
Теоретичні та методичні основи управлінського аналізу			
<i>Тема 6.</i> Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)	1	3	4
<i>Тема 7.</i> Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	0,5	2,5	4
<i>Тема 8.</i> Аналіз довгострокових активів підприємства	0,5	2,5	4
<i>Тема 9.</i> Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	1	3	6
<i>Тема 10.</i> Аналіз витрат на виробництво і собівартості продукції	1	5	9
Разом за змістовим модулем 2	4	16	27
Разом за модулями	22	32	54

5. Теми практичних занять

Практичне заняття – це форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння та навички у їхньому практичному застосуванні шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі: тестах, опитуванні для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для вирішення їх на занятті. Основні завдання практичних занять можна сформулювати таким чином: поглиблення та уточнення знань, здобутих на лекціях і у процесі самостійної роботи; формування інтелектуальних умінь та навичок у плануванні, аналізі та узагальненні тощо. Практичне заняття містить проведення попереднього контролю за знаннями, вміннями й навичками студентів; ставлення загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів; вирішення завдань із їхнім обговоренням; вирішення контрольних завдань, їхню перевірку та оцінювання (табл. 5.1).

Перелік тем практичних занять

Назви змістових модулів	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
<i>Змістовий модуль 1</i> Теоретичні основи економічного аналізу. Фінансово-економічний аналіз	<i>Завдання 1.</i> Забезпечення порівнянності аналітичних показників	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [15 – 18]
	<i>Завдання 2.</i> Використання методів маржинального аналізу	2	Основна: [2 – 5]. Додаткова: [19 – 21]
	<i>Завдання 3.</i> Факторний аналіз за методом елімінування. Контрольна робота 1	4	Основна: [6 – 8]. Додаткова: [22 – 24]
	<i>Завдання 4.</i> Факторний аналіз інтегральним та логарифмічним методами. Контрольна робота 2	4	Основна: [3 – 10]. Додаткова: [25 – 27]
	<i>Завдання 5.</i> Факторний аналіз модульним методом, методом пропорційного розподілу та часткової участі. Контрольна робота 3	4	Основна: [12 – 14]. Додаткова: [29 – 33]
<i>Змістовий модуль 2</i> Теоретичні та методичні основи управлінського аналізу	<i>Завдання 6.</i> Аналіз фінансової стійкості підприємства	4	Основна: [1 – 14]. Додаткова: [15 – 19; 22; 23]
	<i>Завдання 7, 8, 9, 10.</i> Основи управлінського аналізу за окремими напрямками	4	Основна: [1 – 13]. Додаткова: [15 – 41]
	Контрольна робота 4	2	Основна: [1 – 14]. Додаткова: [15 – 41]
	Прийняття виконаного протягом семестру самостійного завдання та презентація есе	2	Основна: [1 – 14]. Додаткова: [15 – 41]

1	2	3	4
	<i>Колоквіум</i> за змістовими модулями 1, 2	2	Основна: [1 – 14]. Додаткова: [15 – 41]
	ПМК	2	–
Разом годин за змістовими модулями		32	–

5.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1 Теоретичні основи економічного аналізу. Фінансово-економічний аналіз

Тема 1. Сутність, предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу

Рівень 1. Визначте зміст категорій економічного аналізу та синтезу.

Рівень 2. Визначте типи аналітичних моделей. Сформулюйте принципи аналітичного моделювання.

Рівень 3. Використовуючи методи аналітичного моделювання побудуйте модель середньої заробітної плати залежно від середньої кількості днів, відпрацьованих одним робітником, середньої тривалості робочої зміни, середньочасового виробітку й розцінки за одиницю виробу.

Змістовий модуль 2 Теоретичні та методичні основи управлінського аналізу

Тема 6. Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)

Рівень 1. Розкрийте систему показників з виробництва і реалізації продукції.

Рівень 2. Розкрийте аналіз ритмічності виробництва.

Рівень 3. Розрахуйте процент виконання плану за асортиментом та структурою виробленої продукції та зробіть висновки:

Показники	План	Факт
Виріб А, тис. грн	4 300	5 100
Виріб В, тис. грн	2 900	3 200
Виріб С, тис. грн	600	400

6. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 50% (54 години) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (108 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки.

СРС містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового контролю.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.1.

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1				
Теоретичні основи економічного аналізу. Фінансово-економічний аналіз				
<i>Тема 1.</i> Сутність, предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи за темою 1	3	Контрольна робота	Основна: [4 – 6; 8; 13]. Додаткова: [19; 21 – 24]
<i>Тема 2.</i> Метод і методичні прийоми економічного аналізу	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i>	18	Захист індивідуального завдання. Контрольна робота	Основна: [2; 3; 9; 11; 12]. Додаткова: [18; 19; 21 – 23]
<i>Тема 3.</i> Види економічного аналізу і його інформаційне забезпечення	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i>	3	Захист індивідуального завдання. Контрольна робота	Основна: [1 – 3; 10; 12]. Додаткова: [19; 22; 23]
<i>Тема 4.</i> Аналіз фінансового стану підприємства	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання <i>індивідуального завдання</i>	2	Захист індивідуального завдання	Основна: [6 – 8; 11; 12; 14]. Додаткова: [16; 26; 33; 34]
<i>Тема 5.</i> Аналіз прибутку і рентабельності підприємства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i>	1	Захист індивідуального завдання. Контрольна робота за темами 4, 5	Основна: [6 – 8; 11; 12]. Додаткова: [15 – 17; 26; 33; 34]
Усього за змістовим модулем 1		27	–	–
Змістовий модуль 2				
Теоретичні та методичні основи управлінського аналізу				
<i>Тема 6.</i> Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i>	4	Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 4; 6; 8; 10; 11; 13; 14]. Додаткова: [15; 16; 19; 23; 24; 27; 30]

1	2	3	4	5
Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> . Виконання есе	4	Захист індивідуального завдання. Контрольна робота за темами 6, 7	Основна: [1 – 4; 6; 8; 10; 11; 13; 14]. Додаткова: [15; 16; 19; 23; 24; 27; 30]
Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Презентація есе	4	Презентація есе	Основна: [1; 2; 8; 9 – 11; 13; 14]. Додаткова: [15; 23; 24; 27; 30]
Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	6	Письмова контрольна робота за темами 8, 9	Основна: [2 – 4; 6 – 8, 10; 11; 13]. Додаткова: [15; 16; 19; 23; 24; 27; 30]
Тема 10. Аналіз витрат на виробництво і собівартості продукції	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Захист есе	9	Колоквіум за всіма темами. Захист есе	Основна: [3 – 8; 10; 11]. Додаткова: [15; 16; 19; 23; 24; 27; 30]
Усього за змістовим модулем 2		27	–	–
Усього за модулями		54	–	–

6.1. Самостійне завдання

Самостійне завдання студента є вибіркоким видом позааудиторної самостійної роботи студента та має навчально-дослідницький характер, виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни. Виконання самостійного завдання є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з цієї навчальної дисципліни.

Самостійне завдання видається викладачем на початку семестру, протягом якого вивчається дисципліна. Студент має надати виконане завдання для перевірки наприкінці семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Бали за виконання

самостійного завдання враховуються під час виставлення загальної оцінки з навчальної дисципліни.

Варіанти самостійного завдання

Самостійне завдання виконується у формі есе. Виконання огляду проблеми у формі есе передбачає систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із навчальної дисципліни та застосування під час його виконання літературних джерел, конкретних виробничих ситуацій, законодавчих актів у галузі підприємництва.

Есе складається з: титульної сторінки; змісту; вступу, основної частини; висновку; списку використаної літератури; додатків.

Вступ має розкривати актуальність обраної студентом теми, її проблематику, мету написання роботи.

Основна частина роботи (може містити декілька розділів) має містити характеристику сучасного стану проблеми, опис нормативної бази, погляд різних авторів на цю проблему, позитивні та негативні наслідки проблеми.

Висновок має містити обґрунтовані висновки студента щодо досягнення мети роботи. Можливо, рекомендації до вдосконалення методів і прийомів аналізу й методичних підходів моделювання та прогнозування показників.

Список використаної літератури необхідно скласти у певному порядку: спочатку наводяться нормативні та законодавчі акти, статистичні довідки, потім – загальна та спеціальна література за алфавітом.

Тема есе обирається за порядковим номером студента у списковій групі плюс номер групи. Обсяг есе становить 5 – 6 сторінок машинописного тексту (кг 14, полуторний міжрядковий інтервал, гарнітура шрифту Times New Roman). Поля для тексту в такому вигляді: верхні – 20 мм, нижні – 20 мм, ліві – 30 мм, праві – 10 мм.

Кожен розділ розпочинають з нової сторінки. Назви розділів оформляються великими літерами по центру сторінки. Сторінки нумеруються у правому верхньому куті. На титульному аркуші номер сторінки не ставиться.

Список використаної літератури слід розміщувати в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Бібліографічний опис джерел складають відповідно до ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання".

Додатки можуть бути вміщені за необхідності. У разі наявності кількох додатків оформляється окрема сторінка "ДОДАТКИ", номер якої є останнім, що додається до обсягу есе. Кожен додаток починають із нової сторінки. Відповідно до вимог, додаток називають у такий спосіб: "Додаток А", "Додаток Б" і т. д. за алфавітом, за винятком букв Г, Ґ, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ъ, до того ж написи "Додаток...", "Продовження додатка..." та "Закінчення додатка..." пишуться малими літерами з першої великої і вирівнюються по правому краю сторінки. Допускається розподіл додатків на розділи типу "Додаток А.3". Ілюстрації, таблиці, формули нумерують відповідно до назви додатка, наприклад "рис. А.3".

Тематика есе, які готують студенти під час самостійної роботи над вивченням навчальної дисципліни, розміщена далі:

1. Сутність, цілі, завдання та види економічного аналізу під час переходу підприємства на ринкові відносини.
2. Принципи економічного аналізу та їхня економічна сутність у сучасних умовах господарювання.
3. Система економічних показників та сфера їхнього використання з метою аналізу явищ та процесів.
4. Види, форми і методи економічного аналізу.
5. Основні напрями розвитку економічного аналізу в сучасних умовах.
6. Організація економічного аналізу.
7. Класифікація факторів, що визначають рівень економічних показників або їхнє відхилення від базових рівнів.
8. Напрями розвитку методики аналізу виробництва і реалізації продукції.
9. Напрями розвитку методики аналізу показників використання трудових ресурсів.
10. Напрями розвитку методики аналізу стану та використання основних фондів.
11. Напрями розвитку методики аналізу організаційно-технічного рівня виробництва.
12. Напрями розвитку методики аналізу формування та використання матеріальних ресурсів у виробництві.
13. Напрями розвитку методики аналізу собівартості за елементами операційних витрат.
14. Напрями розвитку методики аналізу витрат за статтями калькуляції.

15. Напрями розвитку методики аналізу фінансових результатів.
16. Напрями розвитку експрес-аналізу фінансового стану підприємства.
17. Інформаційне забезпечення аналітичної роботи на підприємствах.
18. Система економічної інформації в аналітичних дослідженнях.
19. Етапи економічного аналізу та їхній зміст.
20. Принцип системності в економічних дослідженнях.
21. Принцип комплексності в економічних дослідженнях.
22. Класифікація резервів підвищення ефективності виробництва в економічному аналізі.
23. Економічний зміст функціонально-вартісного аналізу.
24. Принцип науковості й оперативності в економічних дослідженнях.
25. Взаємозв'язок економічного аналізу з іншими галузями знань.
26. Особливості факторного аналізу показників рентабельності продажів, активів, капіталу, продукції, виробів, виробництва.
27. Особливості використання мультиплікативних моделей в економічному аналізі.
28. Особливості застосування адитивних моделей в економічному аналізі.
29. Особливості застосування економіко-математичних методів в економічному аналізі.
30. Напрями розвитку методики аналізу фінансового стану підприємства.
31. Напрямки використання бухгалтерського балансу в економічному аналізі.
32. Напрями використання звіту про фінансові результати в економічному аналізі.
33. Аналіз показників ліквідності та їхнє оцінювання.
34. Аналіз показників платоспроможності та їхнє оцінювання.
35. Аналіз ефективності використання оборотного капіталу.
36. Особливості маржинального аналізу.
37. Особливості аналізу фінансового та операційного циклів.
38. Особливості інтегрального методу факторного аналізу.
39. Особливості графічного методу факторного аналізу.
40. Особливості використання порівнянь в економічному аналізі.
41. Особливості табличного методу відображення аналітичних даних.

42. Оформлення результатів аналізу та зміст пояснювальної записки, довідки, висновку та безтекстового оформлення результату аналізу.

43. Способи перевірки достовірності інформаційної бази економічного аналізу.

44. Організаційні форми та виконавці економічного аналізу.

Виконання есе за проблемою є більш складним завданням для студента. Написання есе потребує в стислій формі відображення думок автора на проблему, висвітлення суперечливих аспектів проблеми та причин виникнення таких протиріч, відображення думок автора на явище, процес, методика, алгоритм, точку зору та ін. Есе виконується в значно меншому обсязі, ніж доповідь, а завершальним етапом виконання есе може стати оформлення статті в студентський збірник. Есе також повинно містити перелік використаної літератури та посилання на використані джерела.

6.2. Індивідуальне завдання

Індивідуальні завдання передбачають: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із навчальної дисципліни та застосування їх під час вирішення конкретних виробничих ситуацій; аналіз та моделювання ситуацій у сфері підприємницької діяльності; розвиток навичок самостійної роботи з інформаційною базою аналізу, методиками економічного аналізу, літературними джерелами.

Індивідуальне завдання з навчальної дисципліни видається студенту викладачем на початку семестру. Індивідуальне завдання виконується студентом самостійно. Студент має надати індивідуальні завдання для перевірки викладачем у термін, передбачений технологічною картою навчальної дисципліни. Оцінка за виконання індивідуальне завдання враховується в процесі виставлення модульної оцінки з навчальної дисципліни.

Індивідуальне завдання складається із розрахункової частини ситуаційного завдання, обґрунтованих висновків за результатами розрахунків та рекомендацій з удосконалення методів та методичних підходів аналізу за напрямками розрахунків. У процесі виконання індивідуального завдання студент має опрацювати не менше 5 – 8 літературних джерел. До того ж робота має носити творчий характер.

Список використаної літератури необхідно скласти у певному порядку: законодавчі акти, статистичні довідки, загальна та спеціальна література. Індивідуальне завдання складається з: титульної сторінки, основної частини, списку використаної літератури, додатків.

Загальні положення. Метою індивідуальних завдань навчальної дисципліни "Теорія економічного аналізу" є формування у студента компетентнісного підходу до проведення аналітичних досліджень. Інформаційно-методологічним підґрунтям для виконання завдання є основна і додаткова література переліку рекомендованої літератури з проблем економічного аналізу, вихідні дані та методичні рекомендації.

Обсяг індивідуального завдання для самостійної роботи повинен містити вихідні дані, розрахунки з поясненнями за методологією аналізу конкретного аналітичного завдання, висновки та пропозиції щодо покращення методичних підходів аналізу та показників діяльності підприємства.

Оформлення роботи повинно відповідати вимогам, встановленим для науково-дослідних, курсових та дипломних робіт студента.

Вихідні дані:

1. Базовий обсяг товарної продукції підприємства – 12 млн грн за рік, звітний обсяг приймається більшим від базового на процент, що співпадає з номером студента в списку академічної групи плюс номер групи.

2. Залишки нереалізованої продукції на підприємстві становлять: на початок базового року – 14 %, на кінець – 23 %; на початок звітнього року – 15 %, на кінець – 26 % від обсягу товарної продукції за відповідний рік.

3. Собівартість реалізованої продукції за рік приймається: на базовому рівні – 8,1 млн грн, на звітньому – як величина базового рівня, збільшена на процент, величина якого співпадає з номером студента в списку академічної групи плюс номер групи.

4. Кількість робітників на підприємстві у базовому році становить 280 осіб, у звітньому році – більше на 15 % плюс номер студента в списку групи.

5. Інші кількісні показники базового та звітнього років подано в табл. 6.2.

Кількісні та якісні показники роботи підприємства

Назва показника	Одиниця вимірювання	Базовий рівень	Звітний рівень
1	2	3	4
Кількість робочих днів, відпрацьованих одним робітником за рік (за однозмінного режиму роботи)	дні	250	256
Тривалість робочого дня	години	7,4	7,7
Питома вага робітників у складі промислово-виробничого персоналу	%	85	78
Середньоденний виробіток одного робітника	грн	?	?
Обсяг реалізованої продукції	млн грн	?	?
Первісна вартість основних фондів на початок року	млн грн	4,7	4,9
Введено протягом року нових основних фондів	млн грн	0,7	0,6
Вибуло протягом року основних фондів	млн грн	0,9	0,4
Первісна вартість основних фондів на кінець року	млн грн	?	?
Знос основних фондів: на початок року	млн грн	0,9	1,1
на кінець року	млн грн	1,2	1,3
Залишкова вартість основних фондів: на початок року	млн грн	?	?
на кінець року	млн грн	?	?
Середньорічна вартість основних фондів у тому числі машини та устаткування	млн грн	5,1	5,15
Амортизація основних фондів протягом року	млн грн	?	?
Середньомісячний заробіток одного працівника	грн	2650	2900
Витрати на оплату праці за рік	млн грн	?	?
Матеріальні операційні витрати	млн грн	3,0	3,9
Відрахування на соціальні заходи	млн грн	0,40	0,49
Інші операційні витрати	млн грн	0,2	0,6
Загальна собівартість за елементами операційних витрат	млн грн	?	?
Валюта бухгалтерського балансу підприємства: на початок року	млн грн	10,3	10,6
на кінець року	млн грн	10,7	11,3
Підсумок першого розділу активу балансу: на початок року	млн грн	6,2	6,4
на кінець року	млн грн	6,4	6,5

1	2	3	4
Підсумок другого розділу активу балансу: на початок року	млн грн	4,3	4,0
на кінець року	млн грн	4,4	4,6
з них:			
запаси на початок року	млн грн	0,9	0,7
запаси на кінець року	млн грн	0,6	0,3
гроші та їхній еквіваленти на початок року	млн грн	0,2	0,4
гроші та їхній еквіваленти на кінець року	млн грн	0,4	0,5
Підсумок третього розділу активу балансу: на початок року	млн грн	?	?
на кінець року	млн грн	?	?
Підсумок першого розділу пасиву балансу: на початок року	млн грн	4,7	5,0
на кінець року	млн грн	5,1	4,9
Підсумок другого розділу пасиву балансу: на початок року	млн грн	1,2	1,3
на кінець року	млн грн	0,6	0,4
Підсумок третього розділу пасиву балансу: на початок року	млн грн	0,7	0,6
на кінець року	млн грн	0,8	1,1
Підсумок четвертого розділу пасиву балансу : на початок року	млн грн	5,0	5,5
на кінець року	млн грн	?	?

Методичні рекомендації до виконання індивідуального завдання. За вихідними даними студент, застосовуючи відомі способи і прийоми економічного аналізу (порівняння, балансовий метод, метод ланцюгових підстановок, спосіб абсолютних різниць та ін.), повинен проаналізувати:

1) вплив на зміну випуску продукції: зміни кількості робітників, кількості робочих днів за рік, тривалості робочого дня, середнього денного виробітку одного робітника під час порівняння звітних і базових показників;

2) вплив на зміну випуску продукції: зміни кількості робітників і річної продуктивності робітника (яку попередньо треба визначити);

3) вплив на зміну випуску продукції: зміни матеріальних витрат і річної матеріаловіддачі (яку попередньо треба визначити);

4) вплив на зміну у випуску продукції: зміни середньорічної вартості основних фондів і їхньої фондівіддачі (яку попередньо треба визначити);

5) вплив на зміну обсягу реалізованої продукції: зміни обсягу виробництва продукції, залишків нереалізованої продукції на початок і на кінець року;

6) вплив на зміну показників технічного стану основних фондів (коефіцієнтів приросту, зносу, придатності, оновлення, вибуття);

7) вплив на зміну загальної фондівдачі: зміни питомої ваги машин і устаткування у середньорічній вартості основних фондів (яку треба попередньо визначити) і фондівдачі машин і устаткування (яку теж треба попередньо визначити);

8) вплив на зміну величини фонду заробітної плати працівників підприємства (яку треба попередньо визначити): зміни кількості працівників і середньорічної зарплати одного працівника;

9) вплив на зміну собівартості за економічними елементами (загальну величину якої треба попередньо визначити), її структуру та динаміку;

10) вплив на зміну структури бухгалтерського балансу і показників фінансового стану підприємства (коефіцієнтів автономії, маневреності, ліквідності, платоспроможності, обіговості оборотних активів, забезпеченості їх власним капіталом).

За підсумками проведених аналітичних досліджень необхідно зробити обґрунтовані висновки та пропозиції щодо поліпшення роботи підприємства з урахуванням використання виявлених резервів та усунення недоліків.

Максимальна кількість балів за виконання індивідуального завдання – 28 балів.

6.3. Контрольні запитання для самопідготовки та самодіагностики

Змістовий модуль 1

Теоретичні основи економічного аналізу.

Фінансово-економічний аналіз

Тема 1. Сутність, предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу

1. Яке місце в системі управління займає аналіз?
2. Наведіть класифікацію факторів виробництва.
3. Які методи і прийоми вам відомі?

4. Поясніть зміст методу економічного аналізу
5. Зміст аналізу та синтезу в економічних дослідженнях.
6. Назвіть мету та основні завдання економічного аналізу.
7. Сформулюйте основні принципи економічного аналізу.
8. Сутність аналітичного моделювання.

Рекомендована література: основна [1 – 14]; додаткова [15 – 41].

Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу

1. Що становлять метод і методика економічного аналізу?
2. Порівняння в економічному аналізі та коли вони застосовуються.
3. Особливості застосування способу ланцюгових підстановок.
4. Сутність методу елімінування та його різновиди.
5. Сутність балансового методу аналізу.
6. Сутність графічного методу аналізу.
7. Сутність методу порівнянь в економічному аналізі.
8. Традиційні методи факторного аналізу та їхній зміст.
9. Нетрадиційні методи факторного аналізу та їхній зміст.
10. Сутність методу групувань.
11. Сутність економіко-математичних методів аналізу.

Рекомендована література: основна [1 – 12]; додаткова [16 – 34].

Тема 3. Види економічного аналізу і його інформаційне забезпечення

1. Види економічного аналізу та їхній зміст.
2. Зміст маржинального аналізу.
3. Зміст маркетингового аналізу.
4. Система економічної інформації.
5. Способи перевірки інформації на достовірність.
6. Основні етапи та послідовність аналізу.
7. Статистична звітність та її використання в економічному аналізі.
8. Фінансова звітність та її використання для економічного аналізу.
9. Класифікація резервів ефективності виробництва.

Рекомендована література: основна [1 – 14]; додаткова [15 – 41].

Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства

1. Назвіть ознаки фінансової стійкості.
2. Що таке "ліквідність"?

3. Що таке "платоспроможність"?
4. Аналіз ділової активності.
5. Аналіз активів та пасивів підприємства.

Рекомендована література: основна [1 – 14]; додаткова [15 – 41].

Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності підприємства

1. Що таке "валовий" та "чистий прибуток"?
2. Показники рентабельності та їхній аналіз.
3. Резерви зростання прибутку.
4. Зміст формул Дюпона.

Рекомендована література: основна [1 – 14]; додаткова [15 – 41].

Змістовий модуль 2

Теоретичні та методичні основи управлінського аналізу

Тема 6. Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)

1. Назвіть систему показників з випуску та реалізації продукції.
2. Аналіз асортименту та структури продукції.
3. Аналіз якості продукції.
4. Аналіз ритмічності та комплектності виробництва.
5. Аналіз факторів зростання випуску та реалізації продукції.

Рекомендована література: основна [1 – 14]; додаткова [15 – 41].

Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці

1. Джерела інформації випуску та реалізації продукції.
2. Склад і структура персоналу підприємства.
3. Аналіз руху робочої сили.
4. Аналіз балансу робочого часу.
5. Аналіз продуктивності праці.
6. Аналіз фонду оплати праці.

Рекомендована література: основна [1 – 14]; додаткова [15 – 41].

Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства

1. Назвіть джерела інформації аналізу довгострокових активів підприємства.

2. Аналіз технічного стану основних фондів.
3. Аналіз фондівіддачі.
4. Аналіз використання устаткування підприємства.
5. Аналіз фонду робочого часу устаткування.
6. Аналіз виробничих потужностей.

Рекомендована література: основна [1 – 14]; додаткова [15 – 41].

Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання

1. Назвіть джерела інформації аналізу матеріальних витрат.
2. Назвіть показники ефективності використання матеріальних ресурсів.
3. Факторний аналіз матеріаломісткості продукції.
4. Аналіз резервів випуску продукції за рахунок більш ефективного використання матеріальних ресурсів.
5. Аналіз норм використання матеріалів.
6. Аналіз організаційно-технічного рівня виробництва.

Рекомендована література: основна [1 – 14]; додаткова [15 – 41].

Тема 10. Аналіз витрат на виробництво і собівартості продукції

1. Назвіть джерела інформації аналізу витрат на виробництво.
2. Групування витрат за елементами.
3. Групування витрат за статтями калькуляції.
4. Аналіз витрат на 1 грн продукції.
5. Аналіз прямих витрат.
6. Аналіз непрямих витрат.

Рекомендована література: основна [1 – 14]; додаткова [15 – 41].

6.4. Контрольна робота та методичні рекомендації до її виконання

1. Зміст контрольної роботи.

Контрольна робота містить два теоретичних та одне практичне завдання.

2. Рекомендації до виконання теоретичних завдань контрольної роботи.

Відповіді на запитання повинні бути повними і обґрунтованими, містити як теоретичні аспекти проблеми так і точки зору економістів на проблему, статистичні дані, рекомендації та висновки.

3. Варіанти контрольних робіт.

Варіант № 1

1 (4 бали). Предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу.

2 (4 бали). Методика факторного аналізу продуктивності праці.

3 (4 бали). На підставі планових та звітних даних підприємства за звітний рік дайте характеристику виконання плану з асортименту та структури продукції, що випускається (таблиця).

Таблиця

Вихідні дані

Найменування виробів	План випуску	Фактичний випуск	Оптова ціна за одиницю (грн)
1. Виріб № 1, тис. шт.	420	390	20
2. Виріб № 2, тис. шт.	510	490	60
3. Виріб № 3, тонн	200	210	110
4. Виріб № 4, шт.	80	82	87

Варіант № 2

1. (4 бали). Характеристика традиційних прийомів економічного аналізу.

2. (4 бали). Матеріаломісткість продукції та напрями аналізу використання матеріальних ресурсів.

3. (4 бали). На підставі балансу товарної продукції визначте питому вагу випуску товарної продукції звітного періоду в обсязі реалізації і зробіть висновок щодо структури реалізації (таблиця).

Таблиця

Вихідні дані, тис грн

Показники	План	Звіт
1. Реалізація продукції	1 800	1 840
2. Приріст залишків нереалізованої товарної продукції	-20	+40

Варіант № 3

1 (4 бали). Класифікація видів економічного аналізу.

2 (4 бали). Аналіз фондівіддачі, фондомісткості, фондоозброєності.

3. *Задача*. Методом ланцюгових підстановок визначте вплив на обсяг виробництва (ТП) таких факторів, як: середньорічна кількість робітників (Ч), середня кількість днів, опрацьованих одним робітником у році (Д), середня тривалість робочого дня (Т), середньочасовий виробіток одного робітника (В) (таблиця).

Таблиця

Вихідні дані

Показники	План	Факт
1. Обсяг виробництва, тис. грн	62 300	64 200
2. Середньорічна кількість робітників, осіб	20	24
3. Середня кількість днів, опрацьованих одним робітником у році, днів	249	232
4. Середня тривалість робочого дня, годин	7,62	7,54
5. Середньочасовий виробіток одного робітника, тис. грн	?	?

Варіант № 4

1 (4 бали). Аналіз асортименту виробленої продукції.

2 (4 бали). Аналіз структури і руху робочої сили.

3. (4 бали). Визначте коефіцієнт ритмічності випуску та втрат випуску продукції за даними, які наведені в таблиці.

Таблиця

Вихідні дані

Декада	Випуск продукції, тис. грн	
	За графіком	Фактично
I	40,0	28,0
II	42,0	31,0
III	41,0	52,0
Обсяг товарної продукції	?	?

Критерії оцінювання контрольної роботи: загальна кількість балів за контрольну роботу загалом – 12 балів. Загальна кількість балів за кожне теоретичне питання та практичне завдання знижується на 1 бал, якщо:

а) у теоретичних питаннях:

є помилки у відповідях;

відповіді неповні;

відповіді не містять точок зору економістів на проблему;

б) у практичному завданні:

є помилки в методиці розрахунків;

є помилки у результатах арифметичних розрахунків;

відсутні одиниці вимірювання та висновки.

7. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативну роботу здійснюють за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, винесених на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу:

консультації індивідуальні та групові;

в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу: індивідуальне здавання виконаних робіт.

8. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачено застосування як активних, так й інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 8.1; 8.2).

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
<i>Тема 1.</i> Сутність, предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	Лекція проблемного характеру з питання "Роль аналізу в ефективному функціонуванні підприємства", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 2.</i> Метод і методичні прийоми економічного аналізу	Міні-лекція з питання "Принципи діалектичної логіки", банки візуального супроводу
<i>Тема 3.</i> Види економічного аналізу і його інформаційне забезпечення	Лекція проблемного характеру з питання "Класифікація видів економічного аналізу", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 4.</i> Аналіз фінансового стану підприємства	Міні-лекція з питання "Сутність діагностики фінансового стану підприємства", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 5.</i> Аналіз прибутку і рентабельності підприємства	Лекція проблемного характеру з питання "Технологія аналізу доходності підприємства", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 6.</i> Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)	Лекція проблемного характеру з питання "Система показників виробництва та реалізації продукції"
<i>Тема 7.</i> Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Міні-лекція з питання "Аналіз використання робочого часу", банки візуального супроводу
<i>Тема 8.</i> Аналіз довгострокових активів підприємства	Міні-лекція з питання "Показники руху та стану довгострокових активів підприємства", банки візуального супроводу
<i>Тема 9.</i> Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Лекція проблемного характеру з питання "Види аналізу матеріальних ресурсів", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 10.</i> Аналіз витрат на виробництво і собівартості продукції	Міні-лекція з питання "Інструменти ситуаційного аналізу витрат", банки візуального супроводу

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначають не тільки за методикою й технікою викладання, але й за високою ефективністю навчального процесу, який проявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних

рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набутті навичок у вирішенні конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають разом із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблено в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладають. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення, прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною наповненістю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Їх проводять, переважно, як частину заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше ніж 10 – 15 хвилин, їх використовують для того, щоб стисло повідомити нову інформацію до всіх слухачів. Міні-лекції часто застосовують як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовують інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками й поглядами учасників щодо поданої теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють уміння формулювати думки та висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі над темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей і досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод вирішення невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити та здійснити їхню селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовують для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного слухача, так і колективними, тобто виступи двох та більше слухачів.

Метод Дельфі використовують з метою досягнення консенсусу в експертних оцінюваннях, він передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. Під час вибору управлінського рішення за цим методом академічну групу розподіляють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і ухвалюють управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Ця група усереднює аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп. Експертну групу може бути розподілено за спеціалізаціями.

Комп'ютерна симуляція (гра) – це метод навчання, що ґрунтується на використанні спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких можливе віртуальне моделювання бізнес-процесу. Студенти можуть змінювати параметри й дані, ухвалювати рішення та аналізувати наслідки таких рішень. Метою використання цього методу є розвиток системного мислення студентів, їхніх здібностей до планування, формування вмій розпізнавати й аналізувати проблеми, порівнювати й оцінювати альтернативи, ухвалювати оптимальні рішення й діяти в умовах обмеженого часу.

Метод сценаріїв полягає в розробленні імовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Таблиця 8.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1.</i> Сутність, предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	<i>Практичне заняття.</i> Тема: "Особливості розвитку теорії економічного аналізу в сучасних умовах"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 4.</i> Аналіз фінансового стану підприємства	<i>Завдання 1.</i> "Аналіз фінансового стану підприємства на основі коефіцієнтів"	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 10.</i> Аналіз витрат на виробництво і собівартості продукції	<i>Завдання 4.</i> "Традиційні аналітичні моделі та технології аналізу витрат на виробництво"	Робота в малих групах, мозкові атаки

9. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів урахує види занять, які, згідно із програмою навчальної дисципліни, передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюють за накопичувальною 100-бальною системою.

Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

поточний контроль, що здійснюють протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюють за сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє зарахувати дисципліну студенту – 60 балів);

підсумковий/семестровий контроль, що здійснюють у формі ПМК, відповідно до графіка навчального процесу.

Поточний контроль із цієї навчальної дисципліни здійснюють у таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань на практичних заняттях;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

захист індивідуального та комплексного розрахункового завдання;

перевірка есе на задану тематику;

проведення поточного тестування;

проведення письмової контрольної роботи або колоквіуму;

експрес-опитування.

Підсумковий/семестровий контроль здійснюють у формі ПМК.

Порядок здійснення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань здійснюють за накопичувальною 100-бальною системою за такими критеріями, як:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядають;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядають;

уміння поєднувати теорію із практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання аналітичних задач, здійснення розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і в ході виступів в аудиторії, уміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставлять за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової частини зменшує кількість балів.

У процесі оцінювання індивідуальних завдань увагу також приділяють якості, самостійності та своєчасності здавання виконаних завдань викладачу, згідно із графіком навчального процесу. Якщо якусь із вимог не буде виконано, то бали буде знижено.

Письмову контрольну роботу проводять 4 рази на семестр, вона містить практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля. Наприкінці семестру студенти виконують контрольну роботу у формі колоквиуму.

Колоквиум – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Його проводять як проміжний міні-екзамен із ініціативи викладача.

Зразок завдання для колоквиуму

Завдання 1 (3 бали). Розрахувати відсоток виконання плану за асортиментом і структурою продукції. Сформулювати висновки.

Показники	План, тис. грн	Факт, тис. грн
Виріб А	200	250
Виріб В	100	80
Виріб С	65	50
Виріб D	120	130

Завдання 2 (3 бали). Проаналізувати ритмічність виробництва (використовуючи коефіцієнт ритмічності та варіацію) і втрати у випуску продукції за рахунок наявності аритмічності. Сформулювати висновки.

Період часу	План, тис. грн	Факт, тис. грн
I квартал	480	300
II квартал	490	350
III квартал	480	400
IV квартал	490	700

Завдання 3 (3 бали). Встановити силу впливу фактора на зміну ознаки методом пропорційного розподілу і модульним методом за моделлю вигляду: $ТП = t \cdot g \cdot Д \cdot Ч$, де t – тривалість зміни, час; g – середньо-годинне вироблення; $Д$ – середня кількість днів, відпрацьованих одним робітником протягом року; $Ч$ – середньооблікова чисельність персоналу, осіб; $ТП$ – вартість товарної продукції, тис. грн. Сформулювати висновки.

Показники	База	Звіт
Чисельність персоналу, осіб	8	11
Товарна продукція, тис. грн	9 300	11 700
Фонд робочого часу, людино-дні	2 000	2 530
Фонд робочого часу, людино-год.	16 000	18 469

Завдання 4 (3 бали). Розрахувати поріг рентабельності, силу впливу операційного важеля, запас фінансової міцності (двома методами), рентабельність виробів. Сформулювати висновки про зміну асортиментного ряду продукції підприємства за такими даними:

Показники	Виріб А
Вартість продажу (РП), тис. грн	8 900
Змінні витрати (Пер.З), тис. грн	5 400
Прибуток (П), тис. грн	1 200

Критерії оцінювання колоквиуму: загальна кількість балів за завдання загалом – 12 балів. Загальна кількість балів за кожне завдання знижується на 0,5 бала, якщо:

- є помилки в методиці розрахунків;
- помилки у результатах арифметичних розрахунків;
- відсутність одиниць вимірювання та висновків.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів. Загальними критеріями, за якими здійснюють оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є:

- глибина і міцність знань;
- рівень мислення;
- уміння систематизувати знання за окремими темами;
- уміння робити обґрунтовані висновки;
- володіння категорійним апаратом;
- навички та прийоми виконання практичних завдань;
- уміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та опрацювання;
- самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

- здатність здійснювати критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань;
- уміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору на певне проблемне питання;
- застосування аналітичних підходів;
- якість і чіткість викладу міркувань;
- логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;
- самостійність виконання роботи;
- грамотність подання матеріалу;
- використання методів порівняння, узагальнення понять і явищ;
- якість оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль за знаннями та компетентностями студентів із навчальної дисципліни здійснюють на підставі проведення ПМК.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Результат семестрового контролю оцінюють в балах (мінімальна кількість, що зараховується, – 60 балів) і виставляють у відповідній графі екзаменаційної *"Відомості обліку успішності"* навчальної дисципліни.

У разі отримання менше 60 балів студент обов'язково складає ПМК після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше ніж за два тижні після початку семестру. У разі повторного отримання менш ніж 60 балів декан факультету призначає

комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання ПМК, після чого ухвалюють рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Технологічну карту дисципліни наведено в табл. Б.1; Б.2; Б.3 додатка Б. Систему оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведено в табл. 10.1.

Таблиця 10.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Складові компетентності	Навчальний тиждень	Години	Методи та форми навчання	Рівень сформованості компетентностей			
					Форми контролю	Макс. бал		
Змістовий модуль 1								
Теоретичні основи економічного аналізу. Фінансово-економічний аналіз							48	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
ВМААМУА 1 Використання аналізу та синтезу в їхній єдності	Структурувати проблеми, явища, процеси, розділяючи їх на складові частини й узагальнюючи причинно-наслідкові взаємозв'язки між ними з використанням можливостей аналітичного моделювання; здійснювати оцінювання причинно-наслідкових взаємозв'язків; забезпечувати реалізацію принципів та вимог економічного аналізу	1	Ауд.	2	Лекція	Тема 1. Сутність, предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	Робота на лекції	–
				1	Практичне заняття	–	–	
			3	Підготовка до занять, виконання завдань	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за обраною тематикою есе	Перевірка домашніх завдань	–	
		2	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	Робота на лекції	–
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань із застосування методів аналітичного моделювання	Активна участь у виконанні практичних завдань	–
			3	Підготовка до занять, виконання завдань	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань із застосування методів аналітичного моделювання	Перевірка домашніх завдань	–	

Продовження табл. 10.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
ВМААМУА 2 Застосовування різноманітних методів і прийомів економічного аналізу та видів економічного аналізу	Визначати технологію економічного аналізу; визначати методи та прийоми економічного аналізу; здійснювати вибір інформаційної бази економічного аналізу; здійснювати вибір видів економічного аналізу та оцінок дохідності і фінансового стану підприємства	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	Робота на лекції	–	
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо методів факторного аналізу в аналітичних дослідженнях. Традиційні методи і прийоми факторних аналітичних досліджень (методи елімінування). Контрольна робота	Активна участь у виконанні практичних завдань. Контрольна робота	12	
				3	Підготовка до занять, виконання завдань	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань за традиційними методами і прийомами факторних аналітичних досліджень (методи елімінування)	Перевірка домашніх завдань	–	
			4	Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	Робота на лекції	–
					2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо методів факторного аналізу в аналітичних дослідженнях. Нетрадиційні методи і прийоми факторних аналітичних досліджень (методи пропорційного розподілу та часткової участі)	Активна участь у виконанні практичних завдань	–
					3	Підготовка до занять виконання завдань	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань за традиційними методами і прийомами факторних аналітичних досліджень (методи пропорційного розподілу та часткової участі)	Перевірка домашніх завдань	–
		5	СРС	3	Підготовка до занять виконання завдань	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання самостійного завдання 1	Перевірка виконання самостійного завдання 1	4	
				Ауд.	2	Лекція	Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	Робота на лекції	–
					2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо використання нетрадиційних методів і прийомів аналітичних досліджень (логарифмічний метод)	Активна участь у виконанні практичних завдань	–

Продовження табл. 10.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
		7	CPC	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо використання нетрадиційних методів і прийомів аналітичних досліджень (інтегральний метод факторного аналізу). Контрольна робота	Активна участь у виконанні практичних завдань. Контрольна робота	12
				3	Підготовка до занять виконання завдань	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до перевірки виконання есе	Перевірка домашніх завдань та есе	–
				2	Лекція	Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	Робота на лекції	–
			Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо використання нетрадиційних методів і прийомів аналітичних досліджень (модульний метод факторного аналізу)	Активна участь у виконанні практичних завдань	–
				3	Підготовка до занять виконання завдань	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою (модульний метод факторного аналізу). Виконання самостійного завдання 2	Перевірка виконання самостійного завдання 2	4
				2	Лекція	Тема 3. Види економічного аналізу і його інформаційне забезпечення	Робота на лекції	–
		8	Ауд.	2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо приведення показників у порівняний вигляд, використання нетрадиційних методів і прийомів аналітичних досліджень (графічні методи, маржинальний аналіз)	Активна участь у виконанні практичних завдань	–
				3	Підготовка до занять виконання завдань	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою (приведення показників у порівняний вигляд, графічні методи та маржинальний аналіз). Виконання практичних завдань 3, 4	Перевірка виконання самостійних завдань 3, 4	4
				2	Лекція	Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства. Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності підприємства	Робота на лекції	–
		9	CPC	2	Практичне заняття	Контрольна робота за змістовим модулем 1	Підсумкова контрольна робота	12
				3	Підготовка до занять, виконання завдань	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до модульного контролю	Перевірка домашніх завдань	–

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Змістовий модуль 2								52	
Теоретичні і методичні основи управлінського аналізу									
ВМААМУА 3 Здійснення управлінського аналізу за напрямками його реалізації	Застосовувати узагальнювальні та приватні показники аналізу виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг), використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці, довгострокових активів підприємства, матеріальних ресурсів та ефективності їхнього використання, витрат на виробництво і собівартості продукції	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг). Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці. Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства	Робота на лекції	–	
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення показників виробництва продукції	Активна участь у виконанні практичних завдань	–	
				3	Підготовка до занять, виконання завдань	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання самостійного завдання 5, 6	Перевірка виконання самостійного завдання 5, 6	4	
			11	Ауд.	2	Лекція	Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання. Тема 10. Аналіз витрат на виробництво і собівартості продукції	Робота на лекції	–
					2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо аналізу трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Активна участь у виконанні практичних завдань	–
					4	Підготовка до занять, виконання завдань	Виконання практичних завдань щодо аналізу трудових ресурсів і витрат на оплату праці. Виконання самостійного завдання 7, 8	Перевірка виконання самостійного завдання 7, 8	4
		12	Ауд.	–	Лекція	–	–	–	
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо аналізу довгострокових активів підприємства. Контрольна робота	Активна участь у виконанні практичних завдань. Контрольна робота	12	
				3	Підготовка до занять, виконання завдань	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання практичних завдань щодо аналізу довгострокових активів підприємства	Перевірка домашніх завдань	–	

Закінчення табл. 10.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	
		13	Ауд.	–	Лекція	–	–	–	
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо визначення оцінних показників та методів аналізу матеріальних ресурсів підприємства	Активна участь у виконанні практичних завдань	–	
			СРС	4	Підготовка до занять, виконання завдань	Виконання практичних завдань щодо аналізу матеріальних ресурсів підприємства. Виконання самостійного завдання 9	Перевірка виконання самостійного завдання 9	4	
		14	Ауд.	–	Лекція	–	–	–	–
				2	Практичне заняття	Вирішення практичних завдань щодо аналізу витрат на виробництво	Активна участь у виконанні практичних завдань	–	
			СРС	4	Підготовка до занять, виконання завдань	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання самостійного завдання 10	Перевірка виконання самостійного завдання 10	4	
		15	Ауд.	–	Лекція	–	–	–	
				2	Практичне заняття	Колоквіум	Колоквіум	12	
			СРС	3	Підготовка до занять, виконання завдань	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання завдань щодо аналізу ресурсів підприємства	Перевірка домашніх завдань	–	
		16	Ауд.	–	Лекція	–	–	–	–
				2	Практичне заняття	Презентація есе	Презентація есе	12	
			СРС	3	Підготовка до занять, виконання завдань	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання завдань щодо аналізу ресурсів підприємства	Перевірка домашніх завдань	–	
		17	Ауд.	–	Лекція	–	–	–	–
				2	Практичне заняття	Підсумковий контроль	ПМК	–	
			СРС	3	Підготовка до занять, виконання завдань	Підготовка до ПМК	Перевірка домашніх завдань	–	
Сесія				Підсумковий контроль			Підсумковий контроль (ПМК)		
Усього годин		108		Загальна максимальна кількість балів із дисципліни			100		
з них									
<i>аудиторні</i>		54	50%	<i>поточний контроль</i>			100		
<i>самостійна робота</i>		54	50%	<i>підсумковий контроль</i>			–		

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 10.2.

Таблица 10.2

Розподіл балів за темами

Теми змістового модулю		ДЗ	Есе	Поточні КР	Колоквіум	Усього
ЗМ 1	Тема 1. Сутність, предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу	–	–	–	–	48
	Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	4	–	12		
	Тема 3. Види економічного аналізу і його інформаційне забезпечення	4	–	12		
	Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства	4	–	–		
	Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності підприємства	–	–	12		
ЗМ 2	Тема 6. Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)	4	–	–	12	52
	Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	4	–	12		
	Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства	4	–	–		
	Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	4	–	–		
	Тема 10. Аналіз витрат на виробництво і собівартості продукції	–	12	–		
Усього		28	12	48	12	100

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 10.3.

Таблица 10.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модулю		Лекційні заняття	Практичні заняття	Захист індивідуального завдання	Перевірка есе	Підготовка доповіді	Презентація	Поточні КР	Колоквіум	Усього
1		2	3	4	5	6	7	8	9	10
Тема 1	1 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–	–

1		2	3	4	5	6	7	8	9	10	
ЗМ 1	Тема 2	2 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–	
		3 тиждень	–	–	–	–	–	–	12	–	12
		4 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	–	–
		5 тиждень	–	–	4	–	–	–	–	–	4
		6 тиждень	–	–	–	–	–	–	12	–	12
		7 тиждень	–	–	4	–	–	–	–	–	4
	Тема 3	8 тиждень	–	–	4	–	–	–	–	4	
Тема 4, 5	9 тиждень	–	–	–	–	–	–	12	–	12	
ЗМ 2	Тема 6	10 тиждень	–	–	4	–	–	–	–	4	
	Тема 7	11 тиждень	–	–	4	–	–	–	–	4	
	Тема 8	12 тиждень	–	–	–	–	–	–	12	–	12
	Тема 9	13 тиждень	–	–	4	–	–	–	–	4	
	Тема 10	14 тиждень	–	–	4	–	–	–	–	–	4
		15 тиждень	–	–	–	–	–	–	–	12	12
		16 тиждень	–	–	–	12	–	–	–	–	12
17 тиждень		–	–	–	–	–	–	–	–	ПМК	
Усього		–	–	28	12	–	–	48	12	100	

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни визначають відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 10.4).

Таблиця 10.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

11. Рекомендована література

11.1. Основна

1. Анализ хозяйственной деятельности в промышленности / Н. А. Русак, В. И. Стражев, Д. А. Мигун и др. ; под общ. ред. В. И. Стражева ; 4-е изд., испр. и доп. – Минск : Вышэйшая школа, 1999. – 398 с.
2. Баканов М. И. Теория экономического анализа / М. И. Баканов, А. Д. Шеремет. – Москва : Финансы и статистика, 2000. – 416 с.
3. Басовский Л. Е. Теория экономического анализа : учеб. пособ. / Л. Е. Басовский. – Москва : ИНФРА-М, 2001. – 222 с.
4. Бутинець Ф. Ф. Економічний аналіз. Практикум : навч. посіб. / Ф. Ф. Бутинець, Є. В. Мних, О. В. Олейник. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 416 с.
5. Економічний аналіз : навч. посіб. / за ред. проф. Ф. Ф. Бутинця. – Житимир : ПП "Рута", 2003. – 680 с.
6. Економічний аналіз : навч. посіб. / М. А. Болюх, В. З. Бурчевський, М. І. Горбаток та ін. ; за ред. М. Г. Чумаченка. – Київ : КНЕУ, 2001. – 540 с.
7. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу / В. М. Івахненко. – Київ : Знання Прес, 2000. – 290 с.
8. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. М. Івахненко. – Київ : КНЕУ, 2000. – 263 с.
9. Кожанова Є. П. Економічний аналіз : навч. посіб. / Є. П. Кожанова, І. П. Отенко ; 2-ге вид. виправ. і доп. – Харків : ВД "ІНЖЕК", 2005. – 344 с.
10. Мец В. О. Економічний аналіз (збірник практичних завдань і тестів за даними П(С)БО) : навч. посіб. / В. О. Мец. – Київ : КНЕУ, 2001. – 236 с.
11. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посіб. / В. О. Мец. – Київ : КНЕУ, 1999. – 132 с.
12. Мних Є. В. Економічний аналіз: підручник / Є. В. Мних; 2-ге вид., перероб. та доп. – Київ : ЦНЛ, 2005. – 472 с.
13. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г. В. Савицкая : 2-е изд., перераб. и доп. – Минск : ИП "Экоперспектива", 1997. – 498 с.
14. Теория економічного аналізу : навч. посіб. / Є. К. Бабець, М. І. Горлов, С. О. Жуков, В. П. Стасюк. – Київ : ВД "Професіонал", 2007. – 384 с.

11.2. Додаткова

15. Абрютинина М. С. Анализ финансово-экономической деятельности предприятия : учеб.-практ. пособ. / М. С. Абрютинина, А. В. Грачев. – Москва : Дело и сервис, 1998. – 256 с.

16. Артеменко В. Г. Финансовый анализ. учеб. пособ. для вузов / В. Г. Артеменко. – Москва : Центр экономики и маркетинга, 1997. – 128 с.

17. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика : навч.-практ. посіб. / Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило, С. Б. Ільїна та ін. – Київ : Центр учбової літератури, 2010. – 536 с.

18. Калина А. В. Современный экономический анализ и прогнозирование : учеб. пособ. для вузов / А. В. Калина, М. И. Конева ; 2-е изд. – Київ : КНЕУ, 1998. – 272 с.

19. Карлин Томас П. Анализ финансовых отчетов (на основе GAAP) : учебник / Томас П. Карлин, Альберт Рм. Маклин ; пер. 4-го англ. изд. – Москва : ИД "ИНФРА-М", 1998. – 447 с.

20. Ковалев А. И. Финансовый анализ деятельности предприятия / А. И. Ковалев, А. Н. Привалов ; 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Центр экономики и маркетинга, 1997. – 192 с.

21. Ковалев В. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / В. В. Ковалев, О. Н. Волкова. – Москва : ПБОЮЛ Гриженко Е. М., 2000. – 424 с.

22. Ковалев В. В. Финансовый анализ. Управление капиталом. Выбор инвестиций. Анализ отчетности / В. В. Ковалев. – Москва : Финансы и статистика, 1998. – 432 с.

23. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. / М. Я. Коробов. – Київ : ТОВ "Знання", 2000. – 378 с.

24. Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : монографія / Л. А. Лахтіонова. – Київ : КНЕУ, 2001. – 387 с.

25. Практикум по учету и финансовому анализу / Д. А. Панков, Л. В. Пашковская, К. А. Шиманский и др. ; под ред. Д. А. Панкова, К. А. Шиманского. – Минск : ООО "Мисанта" 1999. – 176 с.

26. Прикина Л. В. Экономический анализ предприятия: учебник для вузов / Л. В. Прикина. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 360 с.

27. Ричард Томас. Количественные методы анализа хозяйственной деятельности / Томас Ричард ; пер. с англ. – Москва : Дело и Сервис , 1999. – 432 с.

28. Стоун Д. Бухгалтерский учет и финансовый анализ / Д. Стоун. – Киев : КНЕУ, 1998. – 300 с.

29. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання : навч. посіб. / О. О. Терещенко. – Київ : КНЕУ, 2003. – 554 с.
30. Хелферт Э. Техника финансового анализа / Э. Хелферт. – Москва : Аудит ; ЮНИТИ, 1996. – 664 с.
31. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навч. посіб. / Ю. С. Цал-Цалко ; 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ : ЦУЛ, 2002. – 360 с.
32. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа / А. Д. Шеремет, Е. В. Негашев. – Москва : ИНФРА-М, 1999. – 208 с.
33. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа / А. Д. Шеремет, Р. С. Сайфулин, Е. В. Негашев. – Москва : ИНФРА-М, 2000. – 248 с.

11.3. Інформаційні ресурси

34. Податковий кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minrd.gov.ua/nk>.
35. Регіони України : статистичний щорічник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
36. Сірік І. П. Методичні підходи до обґрунтування управлінських рішень [Електронний ресурс] / І. П. Сірік. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=623>.
37. Статистика України : науковий журнал [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
38. Статистична звітність емітентів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.smida.gov.ua/db/emitent.
39. Экономика и управление на предприятиях: научно-образовательный портал [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.eur.ru.

11.4. Методичне забезпечення

40. Іванієнко В. В. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Теорія економічного аналізу" для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит" денної форми навчання / В. В. Іванієнко. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 32 с.
41. Методичні рекомендації до практичних завдань з навчальної дисципліни "Теорія економічного аналізу" для студентів напряму підготовки 6.030509 "Облік і аудит" денної форми навчання / В. В. Іванієнко. – Харків : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2013. – 36 с.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Теорія економічного аналізу" за Національною рамкою кваліфікацій України

56

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Сутність, предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу					
Дослідження виробничих систем на засадах використання в єдності аналізу та синтезу	Сутність понять аналізу та синтезу. Класифікація видів аналізу. Принципи економічного аналізу. Категорії економічного аналізу	Знання змісту аналізу та синтезу, основних категорій, вимог і принципів економічного аналізу	Використання аналізу і синтезу у діалектичній єдності	Ефективно формувати комунікаційну складову економічного аналізу	Відповідальність за використання в єдності аналізу та синтезу
Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу					
Використання різноманітних методів економічного аналізу	Сутність методу та методичних прийомів економічного аналізу	Знання змісту аналітичного моделювання, різноманітних методів і прийомів економічного аналізу	Використання різноманітних методів і прийомів економічного аналізу суб'єктів господарювання	Презентувати результати аналізу проблем, явищ, процесів	Відповідальність за точність результатів аналізу проблем, явищ, процесів

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Види економічного аналізу і його інформаційне забезпечення					
Визначення можливостей використання різноманітних видів економічного аналізу	Основні види економічного аналізу та його інформаційне забезпечення	Знання змісту різноманітних видів економічного аналізу	Використання різноманітних видів економічного аналізу	Презентувати результати використання різноманітних видів економічного аналізу	Відповідальність за точність і коректність використання різноманітних видів економічного аналізу
Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства					
Застосовування методів аналізу фінансового стану підприємства	Сутність аналізу фінансового стану підприємства	Знання технології аналізу фінансового стану підприємства	Використання різноманітних методів та прийомів аналізу фінансового стану	Презентувати результати аналізу фінансового стану підприємства	Самостійно виконувати аналіз фінансового стану підприємства
Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності підприємства					
Застосовування методів аналізу прибутку і рентабельності підприємства	Сутність аналізу прибутку і рентабельності підприємства	Знання технології аналізу прибутку і рентабельності підприємства	Використання різноманітних методів та прийомів аналізу прибутку і рентабельності підприємства	Презентувати результати аналізу прибутку і рентабельності підприємства	Самостійно виконувати аналіз прибутку і рентабельності підприємства
Тема 6. Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)					
Застосовування методів аналізу виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)	Сутність аналізу виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)	Знання технології аналізу виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)	Використання різноманітних методів та прийомів аналізу виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)	Презентувати результати аналізу виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)	Самостійно виконувати аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)

1	2	3	4	5	6
Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці					
Застосування методів аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Сутність аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Знання технології аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Використання різноманітних методів та прийомів аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Презентувати результати аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	Самостійно виконувати аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці
Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства					
Застосування методів аналізу довгострокових активів підприємства	Сутність аналізу довгострокових активів підприємства	Знання технології аналізу довгострокових активів підприємства	Використання різноманітних методів та прийомів аналізу довгострокових активів підприємства	Презентувати результати аналізу довгострокових активів підприємства	Самостійно виконувати аналіз довгострокових активів підприємства
Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання					
Застосування методів аналізу матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Сутність аналізу матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Знання технології аналізу матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Використання різноманітних методів та прийомів аналізу матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Презентувати результати аналізу матеріальних ресурсів та ефективності їх використання	Самостійно виконувати аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їх використання
Тема 10. Аналіз витрат на виробництво і собівартості продукції					
Застосування методів аналізу витрат на виробництво і собівартості продукції	Сутність аналізу витрат на виробництво і собівартості продукції	Знання технології аналізу витрат на виробництво і собівартості продукції	Використання різноманітних методів та прийомів аналізу витрат на виробництво і собівартості продукції	Презентувати результати аналізу витрат на виробництво і собівартості продукції	Самостійно виконувати аналіз витрат на виробництво і собівартості продукції

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

Кафедра міжнародного бізнесу та економічного аналізу

**Технологічна карта
накопичувальних рейтингових балів
з навчальної дисципліни
"Теорія економічного аналізу"**

для студентів
факультету: **Облік і аудит**
напряму
підготовки: **6.030509 "Облік і аудит"**
3 курсу групи:

2016/2017 навчальний рік **5** семестр

Загальний обсяг годин
за робочим навчальним планом: **108**
Форма підсумкового контролю: **ПМК**

Лектори : к.е.н., проф. **Іваніско В. В.**
Викладачі: к.е.н., проф. **Іваніско В. В.**

Форми навчання		Навчальні тижні																Усього
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
Загальне навчальне навантаження студента, години на тиждень																		
Аудиторні години	Лекції	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2						22
	Практичні заняття		2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	32
	Лабораторні заняття																	
	Поточні консультації *	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к	к	
	Екзамен																	
Аудиторні години		2	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	2	2	2	2	2	54
СРС	Вивчення теоретичного матеріалу	3	3	3	3	2	3	2	2	3	2	2	3	2	2	3	3	44
	Виконання практичних завдань					1		1	1		1	2		2	2			10
Самостійна робота		3	3	3	3	3	3	3	3	3	4	3	4	4	3	3	3	54
Загальний обсяг годин		5	7	7	7	7	7	7	7	7	8	5	6	6	5	5	5	108
Графік оцінювання, балів на тиждень																		
Методи контролю	Самостійна робота					4		4	4		4	4		4	4			28
	Есе															12		12
	Письмові КР			12			12			12			12					48
	Колоквіуми															12		12
Усього балів на тиждень				12	0	4	12	4	4	12	4	4	12	4	4	12	12	
Накопичення балів				12	12	16	28	32	36	48	52	56	68	72	76	88	100	100

Затверджено на засіданні кафедри "26" серпня 2016 р.

Протокол № 1

Завідувач кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу

І. П. Отенко

* поточні консультації проводяться викладачем за графіком, для студента години на консультації відводяться за рахунок самостійної роботи.

**Розподіл
балів за формами та методами навчання**

Теми змістовного модулю		ДЗ	Есе	Поточні КР	Колоквіум	Σ
ЗМ 1	Тема 1. Сутність, предмет, об'єкт і завдання економічного аналізу					48
	Тема 2. Метод і методичні прийоми економічного аналізу	4		12		
	Тема 3. Види економічного аналізу і його інформаційне забезпечення	4		12		
	Тема 4. Аналіз фінансового стану підприємства	4				
	Тема 5. Аналіз прибутку і рентабельності підприємства			12		
ЗМ 2	Тема 6. Аналіз виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг)	4				52
	Тема 7. Аналіз використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці	4		12		
	Тема 8. Аналіз довгострокових активів підприємства	4				
	Тема 9. Аналіз матеріальних ресурсів та ефективності їхнього використання	4				
	Тема 10. Аналіз витрат на виробництво і собівартості продукції		12		12	
Усього		28	12	48	12	100

**Пояснення
до технологічної карти
з навчальної дисципліни "Теорія економічного аналізу"
для студентів 3 курсу
спеціальності 071 "Облік і оподаткування"
першого (бакалаврського) рівня**

Види, форми поточного контролю*	Вид навчальних занять, під час яких відбувається контроль	Кількість студентів, які одночасно можуть брати участь у контролі	Аудиторний час, що витрачається викладачем на проведення контролю для зазначеної кількості студентів, хвилин
Контрольна робота	Практичне заняття	група	45
Захист завдань самостійної роботи	Практичне заняття	група	30
Колоквіум	Практичне заняття	група	90
Есе	СРС	група	0**

* у видах та формах поточного контролю повинні бути присутні всі види та форми контролю, які наведені в технологічній карті;

** есе (у цьому прикладі) виконується студентом вдома, а викладачем перевіряється в позааудиторний час.

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	5
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	10
4. Структура навчальної дисципліни.....	18
5. Теми практичних занять	19
5.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	21
6. Самостійна робота.....	22
6.1. Самостійне завдання	24
6.2. Індивідуальне завдання.....	28
6.3. Контрольні запитання для самопідготовки та самодіагностики.....	32
6.4. Контрольна робота та методичні рекомендації до її виконання	35
7. Індивідуально-консультативна робота	38
8. Методи навчання	38
9. Методи контролю	42
10. Розподіл балів, які отримують студенти	46
11. Рекомендована література.....	53
11.1. Основна	53
11.2. Додаткова	54
11.3. Інформаційні ресурси.....	55
11.4. Методичне забезпечення	55
Додатки.....	56

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

**Робоча програма
для студентів спеціальності
071 "Облік і оподаткування"
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Іванієнко Віктор Васильович**

Відповідальний за видання *І. П. Отенко*

Редактор *В. Ю. Степаненко*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2017 р. Поз. № 17 ЕВ. Обсяг 63 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*